

ՄԻԻԹԱԱԼԼԻԳ ՂԱԶԷԹԱ

1872

— Տիւնքի կիւն Բուսիա սէֆերի ճէ-
նէրալ Իկնաթիէվ հազրէթլէրի իւէ, Իրան
սէֆերի Հասան Ալի խան հաղրէթլէրի
Պանպը Ալիյէ պիւ ապիմէ Սատրապամ

հաղթելով խորհրդի նախընտրած Փաշա հաղթելովին պիտի վերադառնա վերադառնալու օրը :

— Գրգռել մեծագործը Ազիզ փաշա հաղթելովին կէջէն ճումա երթեալ կիւնի Ստանպուլ կէտի տիր :

— Աւստրիա իւն՝ Տէվլէթը Ալիյէ պէյինն թիմարէթ թարիֆաւր կէջէն ճումա երթեալ կիւնի տէվլէթը Սէրպէր փաշա հաղթելովին իւն Գօնթ Լուստօթ թարաֆընաւն իմզալանմը տըր :

— Պաղատատէ եաքըմը օլան Թրանս-վէյ չիրքէթի զայեթ միւնթաղամ սուրէթ-տէ իշլէմէքտէ օլուպ, հիսսէտարանէ եէ-տիշէր պուշուգ զուրու թէմէթիւ պը-րագմագտա իմիշ :

— Բրէնս Պիզմարգ նամիզաճըղը սէպէպիւն եէտի պ մէսալիհի հիւքիւմէթ-տէն էլ չէքէճէյի վագըթ զարֆընաւ Տէր Սաաթէթէ կէլիպ պիր աղ իգամէթտէն սօնրա, Մսըր թարաֆընաւ տախի սիեա-հէթ էտէճէյիմիշ :

— Փաղար երթեալ կիւնի Մահմուտ փաշա ճիւղարնաւ քիւյին Լէթալիֆը ա-սար մաթպասարնա պիր թագըմ Երանըլար հիւքիւմ էյիշէրէք, միւրէթիպի Բիզա էֆէնտիյի ֆէնա հալտէ տարպ էլլէյիպ սալուշմուշար տըր :

— Եանեատա Փասկալեանն ճումա երթեալ կիւնի պաղը սէրիսօ եահուսիւր պիր Բում էքմէքէյի հարֆ աթարքարնաւ, Բումար Եահուսի մա-հալլէսինէ հիւքիւմ էթմիշէր իսէ տէ, Հիւքիւմէթին վէսաթէթի իւն Բումարն հիստէթի թէսքին օլունուպ եալընը պիր եահուսի թէլէֆ օլունը օլունը Լըվանտ Թայմըլ եաղընը :

— Պու սապահ Վիէննաւն ախղ օ-լունն թէլէկրաֆտան անլալընընաւա-զարէն, Իմքէրաթօր հաղթելովին վա-լիտէսի Արչիտիւշէս աղըրնա խաթա իմիշ, Պու խապէր իւզէրինէ Արչի Տիւք Շարլ Լուի հաղթելովին Աթինայա կիթմէքտէն ֆարիղ կէլիպ, պիր վագըր մախսուպ տօղրու Թրիսթէյէ կիթմէք իշուն պու կիւն օլ սէմթէ միւթէհարրի օլաճագլար տըր :

— Կէջէն կիւն Օրթաքէյտէ Կոս-դանդ էֆէնտիյին խանէսինտէն հարիգ զուհուրիւն տօղու տանէ պէյիւք էվլէր քիւլ օլունուշուն եաղմըլ ըտըր :

Էֆէնտիի մումայիլէյին խրտմէթին տէ պուշուն պիր Խըվաթ, օլ կիւնի էվ-տէ պիր պէսլէմէտէն զայը քիմնէ օլմա-տըղը հալտէ, մէվճուս օլան նուգուս վէ գըյմէթի էշէայի պիր սանտըգ իշինէ վաղ իւն կէթիւրիւպ պաղէնին պիր քէօյէ-սինտէ կէօմիւրէքտէն սօնրա, մէքքիւր խա-նէյի տօղու գէրտէն աթէյլէմիշ վէ պէս-լէմէնին պու իշէ մէտիւլի օլմատըղընը իսթինթագլարնաւ զահիրէ չըգմըլ տըր : Մէրգում խըրվաթն կէօմիւր օլունու սանտըգ թարիֆ էթտիյի մահալտէն չը-դարըմըլ տըր, Խըրվաթն իշպու իսթին-թագընա պաշա խըրքըլըլար տախի մէյտան չըգմըլ, չէօյլէ քի քէնտի թաա-

լիւգաթընտան օլուպ Գուրու չէյմէտէ Միհրան պէյին խտմէթինտէ պուշուն տիկէր պիր Խըրվաթն եանընտան խայը-նա տըրգաթ օլունմուշ չէյէր պուշունմուշ տուր :

— Մատամ Իկնաթիէֆին հիմայէսի թահթընա պուշուն Սրպիա մէքթէ-պին տիրէթթօրու Մ. Կրաթի, կէջէն կիւն Վիթմէմիլէր գըրալիսաթ թարաֆընտան գապուլ օլունուպ, մէքթէպը մէքքիւրին նիզամ ու ինթիզամընը միւշարիլէյի հաղ-րէթէրի զայեթ թահսին էյլէյիպ, Մ. Կրաթիյի թէյլիւ վէ թալթիֆ պուշու-մուշար տըր :

— Կէջէն բաղար կիւնի Բում բաթ-րիքիւնէսի թարաֆընտան քիւնէլէրէ կէօն-տէրիլէն չըլաքերալանըն միւֆատը, Պու-կարլարը տայրէի իթաաթա տալէթ էյլէ-տիրտէն սօնրա, էկէր պիր այա գատար չու էմրէ իթաաթ էթմէլէրտէ, ճիւմէ-թէն աթօրօղ ալթընտա պուշունմաղլա-րընը պէյանտէն իպարէթ իմիշ :

— Պիր կէնճ գըղ պէսլէմէլիք էթ-մէք իշիւն խայը վագըթ էթմէյէ պէրի-յէ տիւշիւպ չալըլըր չապալար իսէ տէ միւրատընա նայիլ օլմատըղընտան, գա-րը րուպասընը պէրթարաֆ էտիպ էրքէք գըյաֆէթինէ կիրէրէք իւրտմէթ արամայա պաշլատըղընտա, չօգ սիւրմէյիպ Պէյօղ-լունտա պիր էվէ ուշաղըլա կիրէր, Լա-քին մէքքիւր խանէտէ պիր խըրքըլըլ-վուգու պուշմաղըն, աղասը ուշաղընտան չիւպհէ էտէրէք զապլիյէյէ թէսլիմ էյ-լէր, Օրատա օլունան իսթինթագտա մէր-գում ուշագ, էրքէք գըյաֆէթինտէ կէնճ պիր գըղ օլունուշու զահիրէ չըգմըլ տըր :

— Վիտինտէն չու վէճ իւն եաղըլ տըր : « Մահը հալին սօնլարընտա Վիտին-տէ ամմէնին քէտուրէթինի միւքիւպ օլան պիր վագաա զուհուր էյլէտի :

« Շէօյլէ քի, անասը Ստանպուլ օ-լուպ, պիր վագըթտան պէրի գայմագամ-լըր իւթպէսինէ թէրֆի օլունարագ պու-րատաքի օրտունուն պաշհէքիմիք խըրմէ-թինտէ պուշուն Բիւզանդ պէյ նամթա-պիպ, պիր կիւն պէրայի թէպրիք պիր է-վէ կիտէր, վէ էվտէ պուշունանլար իւն էվէյիճէ օթուրուպ գօնուշուգտան սօ-րա, ատէթ օլունուշու իւղրէ քէնտիսինէ գահվէ կէթիւրիւր, Բիւզանդ պէյ գահ-վէյի ալըպ պիր եուտում իշէր իշմէղ, պիրտէն պիրէ ֆինճանը սէտիւրին իւզէրի-նէ գօյարագ խայընա տիւշիւմէյէ պաշ-լար : Օրատա օլանլար, րէնկինին տէյիշի-մէսի իւն պէօյլէճէ տիւշիւմէսինին սէպէ-պինի քէնտիսինէ սօրտուգտա « պէնի-զէհիրլէտինի » ճէվալընը ալըրլար, Պու-նուն իւզէրինէ հէր քէս ալթիւպ օլուպ, վէ Բիւզանդ պէյ տախի ալթըր օրատա օթուրամայըպ գափուտան տըլարը չըգար, վէ զէհիրինի քէսմէք իշիւն պիր իւն թէր-թիպի իւն զէհին մէշղու իքէն, պիրտէն պիրէ աղընա խըրքիւթ կէլէրէք զայ ա-գըլ օլուր, Պիր գալ կիւն չու հալ իւն կէ-տիքտէ, չէնտ կիւն ագտէմ մուհաֆաղա-

սըրի չիւն մայիլիսինէ թայիլին օլունմուշ օ-լան չալուշ իւն պիրիքտէ Թուրա գըլըսը-նա եագըն կիւղէլ պիր չայիր չիմէնիք իւզէրինտէ կէզինի իքէն, Բիւզանդ պէյ պիր թագրիպլէ չալուշուն եանընտան սիլիշ-մէք իսթէրսէտէ ֆըրտաթեաֆթէ օլամաղ, վէ պիրիքտէ գըլըյա տօղրու իւնլէր-լէր :

« Վէ պիր արալըք չալուշ լաղըրտը-յա թութուլուղու հալտէ, պիրտէն պիրէ քէնտիսինի սույա աթըպ զայպ օլուր :

« Հէր թէրաֆտան մէրգումու գուր-թարմագ իշիւն ճահտ ու իգտամ օլունուր իսէ տէ, ֆայտէ էթմէյիպ, պիրտէ ֆա-միլեաթ գօշուպ օրայա էթիւշտիքէրինտէ, Բիւզանդ պէյին նալըն սույուն քէնարըն-տա սէրիմիշ պուշուրլար, Պիշարէնին ֆա-միլեաթ ճէնաղէ ալըլընը պատէլ իճուս միւքէտտէր իւլ հալ իւն Ստանպուլ տօղ-րու եօլա չըգար :

Կիրասունտան Փող զագէթասընտա չու վէճ իւն եաղըլ տըր :

« Իւնեա չէհրինտէ վուգու պուշուն օլան չու վագապը, միւթէպէր զագէթա-նըլտա տէրճի մէրճու տուր :

Ձէնտ կիւն աղտէմ պիր Խալամ գա-րընը, համլինի վաղ էթմէյէ աղ վագըթ գալմըլ օլուպ, տույտուղու շիտտէթի սան-ճըսընտան եիւղիւնին րէնկինի սօլար, վէ տիւշիւպ պայըլըր, Օրատա պուշունան-լար էօլմիւշ զաննիլէ պիր իմամ ճէլպ է-տիպ լէվաղիմաթ վէ վաճիպաթ տինիյի պատ էլ իճուս պիր սանտըգ տէրունինէ վաղիլէ մէրգումէի կէթիւրիւպ տէֆն է-տէրլէր : Օլ կէճէ եօլ իւթիւնտէ պու-լունան մէրգումէնին մէգարը եուննտան պիր գալ քիշի կէչտիքէրինտէ, տէրիւ-տէն պիր սէս ալըրլար իսէ տէ, քիւ տիւր գօրգուսու իւն եանընտա եանաշմաղա ճէնարէթ էթմէյիպ, սապահլայըն գահվէ-տէ պաշլարընա կէլտիյինի նաղլ էտէրլէր : Օրատա պուշունանլար տէրհալ մէքքիւր մէգարըլա գօշուպ մէրգումէնին մէգարը-նը գաղարագ սանտըղը տըլարըյա չէքիպ աչտըգլարնաւ, պիշարէ գատընը տիւն, եանա կէթիւրմիշ օլունու պէպտալթ չօ-ճուղունա կէթիւրլէրտէ տէ, չիֆայտէ ի-քիսի տէ էօլմիւշ պուշուրլար :

(Թիւրքիստըլտա, վէ պա իուսուս Անատօլ քէօյլէրինտէ նիշէ նիշէ պէօյլէ թէէսիւֆէ շանան վուգուաթլար զուհուր էթմիւշ իսէ տէ, էհալմիւղ թարաֆընտան էլան տըգաթ օլունմամագտա տըր : Պիր քիմնէ էօլտիւքտէն սօնրա էկէրիլ էվլէրտէ հիւ տէյիլ իսէ օն իքի սաաթ ճէնաղէսինի սագլամաղա եիւրէքիւրի տայանամագտա, ճամի վէ քիւնէլէրտէ պիր կիւն օլուն սագլանըլա պէլքի աղ չօգ չու թէէսիւ-ֆէ շանան հալլէր էքսիլիր :)

ՀԱՊԵՇԻՍԹԱՆՏԱՆ ՌԻՍՈՒԼԸ ՄՍԻՀԱՔԻՄԻ

Հապէշիսթան իմքէրաթօրու միւթէ-վէֆա Թէօտորուն հապս ու թէվգիֆ էթ-

Տիւնքի կիւն Զաթը հազրէթը Թա-
նտաւի պիշէվքէթ վէլ իճլալ Պապը Ա-
լի ի թէշլիք պիշէ, իյրաւ պուշուրուդ-
լարը Նութղը Հիւմայուն տիւն ախշամ
կէճ վազրթ մաթպամըզա վարիտ օլմա-
ղըն նէշլի ճուսաւ էրթէսի կիւնքի զա-
ղէթամըզա պըրազըլմըլ տըր:

ԽԱՐԻՃԻՅԷ

Ամերիկա զաղէթաւորըն պէյսնը-
նա նազարէն վիւքէլա մէճիսինտէ ազա-
տան հիշ պիւր քիմնէ Սլապամա իշիւն տո-
լայրտան թալէպ օլունան թաղմինաթըն
թէրքիննէ հիւմիւ ըիզա կէօթէրմէմիշ,
վէ Մ. Ֆիշ պու ի ք. սուստա տախի շու
վէշլէ սէօլէմիշ տիր. Միւթմէմէտի Ա-
մէրիգա կիպի պիւր հիւքիւմէթ պու կիւն-
քի մաթլուպունու եարընտա կէրի ալամազ:

—Թան զաղէթաւորնա եարըլմըլ օլան
պիւր մէթթուպուն մաալինէ նազարէն, կի-
րուհի ըհհապլինտէն փէք չօգ քիմնէ Տօն
Գարլօս իլէ պէրապէր օլուպ, գարիլէ է-
հալիսինի թէշլիք էտէրէք սիւհա տա-
վէթ էթմէքտէ, վէ պիզըլթ քէնտիլէրի
տախի գօմանտա էթմէքտէ իմիշլէր:

—Գրուսիւրլար, Սթրազպուրկ գալէլէ-
րինէ փէք զիյաթէ իսթիքեամ վէրմէքտէ,
վէ 1873 թարիսինէ տէլին մէզքիւր գա-
լէլէրին ինչաւր իսթիւմ պուլտուգտա,
էօկիլէրի հիւքիւմէթ երգտըրաճազ տըր:

Շէհրը մէզքիւրտէ խայրէճա էվէր
տախի ինչա օլունմադտա օլուպ հէր պի-
րինտէ 800 ամէլէտէն զիյաթէ իշլէնմէք-
տէ, պու ամէլէլէրին իսթ քեաֆէտիտէ
Ալէմանեատան կէլմէ տիր, զիրա Սլաազ-
լը ամէլէլէր պու ինչաաթտա չալըշմազ
իսթէմէյօրլար:

—Ժուրնալ տը Լիօն զաղէթաւորնտա շու
թօհաֆ հիքեայէ մահքի տիր: Լօարտա Սէն
Ժուլիէն սօգաղընտա սէքսէն եաշընտա
պիւր ատամ սաքին օլուրուդու, պու իս-
թիւար քէնտի աճայիպ հալլէրի իլէ հէր
քէսէ մարուֆ պիւր քիմնէ իտի:

Մէրգուճ, պիւր կիւն թաշտան քէն-
տի մէզարընըն եափըլմապըն էմր էտիպ,
պիւր թարաֆտան մէզար եափըլմադտա ի-
քէն իւզէրինէ վաղ էթմէք իշուն կիտէր
թուճտան պիւր խաշ սաթըն ալըր վէ թա-
փութունու տախի հազըր էթտիրի:

Շու լէվաղիմաթ միւքէմէլ օլտուգ-
տա իքինճի կիւն կիւնէշ սօղտուղու վա-
գըթ սազալընը թէմիզէ թրաշ էթտիր-
տիքտէն սօնրա, ճիւմլէ տօսթ ու թաալիւ-
գաթը իլէ վէտալաշմազ իշուն այրը այրը
վիզիթա վէրի:

Շու խտմէթի տէ պիթիւրտիքտէն եարլմ
սաաթ սօնրա գափուսունուն էշիլինն իւ-
զէրինտէ սափաղլամ տուրմադտա իքէն,
պիւրտէն պիւրէ ըուհինի թէսլիմ էտէր:

Տօն Գարլօսուն հիքեայէսի:

Սպանիա գրալը եէտինճի Ֆէրտինանտ
էյի պիւր էօմիւր սիւրմէյիպ, 1830 թա-

րիսինտէ Սպանիա թախթընըն հաղը վա-
րիտ օլան քէնտի պիւրտէրի Տօն Գարլօս
իլէ տախի բօլիթիզաճա զըտտիլէթի քեա-
միլէսի վար ըտը, պու սէպէպտէն Ֆէր-
տինանտ, քէնտի պիւրտէրինի Սպանիա
թախթընտան մահրուճ գըլմազ իշիւն օլ
վազըթ Սպանիա տա մէրիւլ իճրա թու-
թուլան Սալիք գաննու (իշպու Սալիք
գաննու ահքեամընճա գարըլար թախթա
չըգամաղլար ըտը) լաղվ իթմէյէ մուվաֆ-
ֆազ օլուպ, չէնտ կիւն սօնրա տախի քէն-
տի գարըլը Մարի Գրիսթին Ֆէրտինանտ,
պիւր գըզ տիւնեայա կէթիւրտի:

Ֆէրտինանտըն մէզքիւր Սալիք գա-
նուն լաղվ էյլէտիլինտէ, Տօն Գարլօս
տախի տէօրթ էթրաֆընա պիւր չօգ թա-
րաֆիլիլէր ճէմ էտիպ, իքի գարտաշ
պիւրպիւրի իլէ զալաշա զըյամ էյլէյիպ,
եէտի սէնէ միւթէմատիէն ճէնկլէշիլէր:

1843տէ Տօն Գարլօս Սպանիա թախթըն-
տա օլան վէրապէթի օլ վազըթ Մօնթէմօ-
լին գօնթու պուլունան իլք օղլունա թէրք
էյլէտի իսթ տէ, օ տա 1861 տէ պաղթէ-
թէն վէֆաթ էթտի: Մումայիլէյհին իլք
թէզէվիլիւճիւնտէն Տօն ձիւան լալինտէ
պիւր մախտուճա պուլունուպ, Մօնթէմօ-
լին գօնթունուն վէֆաթընտան եէտի սէ-
նէ սօնրա եանի 1868 թարիսինտէ վէրա-
սէթ հազըլըն քէնտի խաա էվլատը օլան
մէրգուճէ թէրք էյլէտի:

Մէրգուճ ձիւան, քի Գարլօս—Մարիա
—տէ—Լօս—Ջօրլօս—ձիւան—ձէիտրօ—
ձօզէ—Ֆրանչիսգօ—Անթօնիօ—Կրապրիէլ
—Ռաֆաէլ իսթինտէ չիմտի Մատրիտ տիւ-
գապը տըր: Բարմա տիւգապը օլան միւթէ-
վէֆա իւշիւնճիւ Շարլըն, Մարկրիթ նամ
զըզը իլէ էվէնմիշ տիր:

ԹԷԼԷԿԻԱՖԻՅԷ

Պէրլին 13 Մայիս:

Բրէնն Պիզմարգ փէնշէնպիհ կիւնիւ
(պու կիւն իշուն) Վէրգինէ կիտէճէք
տիր:

Վէրսալ 14 մայիս:

Մալիլէ նազըրը միլլէթ մէճիսինէ
թագսիմ էթտիլի պիւտճէտէ 2,406 միլիօն
մէսարիֆաթ, վէ 2,423 միլիօն վարիտաթ
կէօրիւլմիշ տիր:

Մատրիտ 14 քէզա:

Մարէշալ Սէրրանօ դիյրի գօմանտա-
սընտա պուլունան 13,000 ասաքիւրի, վէ Տօն
Գարլօս տախի 7,000 թարաֆտարանը իլէ
Պիսգաիտէ պուլունմադտա տըրլար:

ԵԼԱՆԱԹ

Պէյ օղլունտա թագսիմ ճատաշիւն-
տէ Նօ 30 ձիճի Անտոն աղանըն գաղինօ-
սունտա փաստըրմա վէ զայէթ նէֆիս վէ
ալա եէնի թէրթիպ իւզրէ չէօրէք սա-
թըլմադտա օլուպ: մայիս իսթամընա
գատաք պուլունմաճազ տըր:

Այլթէֆանօղտա չըմէնտըքէր ըա-
թախիօնա քարչըրնտա վէ սահիլտէ քու-
յալու վէ տիվարլը 14,300 արշըն մըք-
թարը պիւր արսա սաթլըք օլտուղունտան,
իսթէք իտէնլէրին, Ղալթմատա Բարա-
քէօյաէ Թրամվայ մէրքէգինին քարչըրնտա
Բաշաճի խանընտա 7 նումէրօլու օտալա միւ-
րաճաաթ էյլէմէլէրի: 6

ՔԱՂՈՒՍԾՈՅՔ

ՏԻԵՁԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՑ

ՔԱՆԻ ՄԸ

Կիւն-Սէպէլ-Ֆիւնիւր:

Սոյն կարեւոր գրքոյկը կը ծախուի
ի տպարանի Աէտայը Հազըգէթ:

Գին 4 դահիկան:

ԲԱՅԱՆԸՆ

ԼԱՅԻՂԱԹԼԸՂԸ ՆԷ ՏԷՄԷՔՏԻՐ

Իշ պու ըհհալէ 37 սայիֆէտէն իպա-
րէթ օլուպ, մաթպամըզտա վէ քէօր-
րիւ պաշընտաքի պարապատա, 3 զըլ-
20 փրյա ֆիւրուլթ օլունմադտա արր:

ԲԱՆԱԿԱՆ ՓԻԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹԻՆ

ԲԱԺԱՆԵԱԼ ՅԵՐԿՈՒՄ ՀԱՏՈՐՍ

ՅՕՐԻՆԵԱԼ Ի ՏԷՐ ՊՕՂՈՍ

ՎԱՐԴԱՊԷՏԷ ԷՄՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ

Վարդապէս Ապրիլ-Ֆիւնիւր:

Սոյն ընտիր մատեանը հայերէն մա-
քուր գրաքար լեղուալ յօրինուած ըլլա-
լով, ընդարձակօրէն փիլիսօֆալոթեան
ամեն խնդրոց վրայ կը խօսի:

Կը գտնուի Սէտայը Հազըգէթի
տպարանը և ամեն գրալաճառաց քով, և
կամուրջի գլխոյն պարագան:

Գին 2 Մէճիտ:

ՀՈՈՎՄԷԱԿԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ՎԱՐԴԱՊԷՏՈՒԹԻՆ

Ֆիւրուլթ օլունուր: Ֆիյ 30 բարա:

ՖՕՆՏՕ ՖԻՅՈՒՂԱՐԸ

ՂԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

Սալը

Սապահ Մայիս	2	37 4
Ազլամ		37 14

Ջարէնպիհ

Սապահ		37 5
Ազլամ		37 8

ՍԱՀԻՊԻ ԻԹԻԹԱՁ ՎԷ ՄԷՍՈՒԼԸ ՂԱՁԷԹԱ

ՄԻՔԱՅԷԼ ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

ՂԱԼԱԹԱ

Նօ 19 ԷՐՄԷՆԻ ՔԻԼԻՍԱՍԸ ՍՕԳԱՂԸ
ԽԱՆԸ ՔԷՊԻՐ